

**Kremations-
statistik 2015**

Sid. 31–36

**Perfekt
passform**Skräddarsydda kapell
tar Byarums kulturgravar
genom vintern.

Sid 25–27

**Krematoriebränderna blir
fler – så hanteras det**Under hösten inrapporterades
brandolyckor i flera krematorier. Vi
pratar med krematorieexperter och
drabbade förvaltningar. Sid. 4–7**Nytt verktyg ska göra
underhållet lättare**Vårdplaner ska vara enkla att han-
tera. Lunds stift har utvecklat ett
verktyg som fungerar i det dagliga
arbetet på kyrkogården. Sid. 11–13**Nya sekretessbestämmelser
vid årsskiftet**Regeringen hör samman kyrkogårds-
styrelsen i Göteborg och föreslår viss
sekretess i ärenden som handhas
enligt begravningslagen. Sid. 15

En trådbur stoppar effektivt rådjuren från att komma åt härligheterna på den nyanlagda graven. Kyrkogårdsföreståndare Lars Andersson demonstrerar hur de anhöriga själva enkelt kan lyfta undan buren när de gör besök. "Man kan kanske tycka att det vid första anblicken ser lite konstigt och otäckt ut. Men vi informerar de anhöriga om varför vi gör detta och i dag fungerar det bra."

Praktiska lösningar i Byarum

Skydd för kulturgravar och begravningsblomster

Nöden är uppfinningarnas moder. Kanske är talessättet mer sant i Småland än på andra ställen. Kyrkogårdsförvaltningen i Byarum har utvecklat fungerande lösningar på kända problem. Med enkla medel har man stoppat rådjurens framfart och förbättrat skyddet för kulturmärkta gravvårdar.

Lars Andersson.

Kapellen, som skräddarsys för varje gravsten, har försetts med en tryckt text: "Denna kulturhistoriskt värdefulla gravvård skyddas över vintern". Texten har väckt många besökares nyfikenhet, säger Lars Andersson. – De vill veta vad som döljer sig under skydden.

En solnistrande vårvinterdag svänger Kyrkogårdens utsände av från E4:an strax norr om småländska Vaggeryd. Vi har fått tips om att man här, i Byarums pastorat, tagit fram alldeles egna och praktiska lösningar för att skydda känsliga kulturminnesmärkta gravvårdar. Dessutom har man lyckats freda kransar och andra blomster på nygrävda gravar från de vackra, men glupska, rådjuren. Hur lyckas

man med ett sådant konststycke?

Svaret visar sig i det senare fallet vara lika enkelt som genialt. Förvaltningen tillverkar själva enkla, låga trådburar som läggs över de nygrävda gravarna.

– Man kan kanske tycka att det vid första anblicken ser lite konstigt och otäckt ut, säger kyrkogårdsföreståndare Lars Andersson. Och det var det

många anhöriga som tyckte när vi började med det här för fyra-fem år sedan.

– Men i dag fungerar det bra. Vi informerar noga i samband med begravningen och numera uppskattar de anhöriga att vi skyddar graven med de här burarna.

Burens olika element hålls samman med ståltråd. På ovasidan går ett par välvda kanaler över skarvarna, som gör buren stabil och enkel att hantera.

POSITIVA SIDOEFFEKTER

– De anhöriga kan själva lyfta buren åt sidan när de dagarna efter begravningen kommer på besök för att titta på blommorna och fotografera, förklarar Lars Andersson.

Han pekar på den fuktiga marken intill nätburen på den nyanlagda graven på Byarums kyrkogård där vi står.

– Se! Där kan du se spår efter rådjuren. Men de har inte kommit åt att äta av det som ligger på graven.

Kistsättningen skedde för tre dagar sedan. Innan man började använda skydd brukade rådjuren dyka upp redan senare samma dag.

– Tidigare hade vi också alltid mycket rådjursbesök på våren när vi planterade penséer. Men de har blivit färre sedan vi började med burarna, förklarar Lars Andersson.

SKRÄDDARSYDDA KAPELL

För att titta på de omtalade gravårdsskydden tar vi oss till Svenarums kyrkogård några kilometer bort. Där har förvaltningen nyss låtit genomföra restaurering av sju stycken gravstenar från 1700-talet. Lars Andersson stod inte ut med att se dem förfalla.

– Och vi är ju skyldiga att bevara kulturmärkta gravar, säger han. Vi har lagt 300 000 kronor på renoveringen, men 75 procent av summan fick vi från den kyrkoantikvariska ersättningen.

Då ingick gravstenskappen

som är skraddarsydd för varje gravsten. De har utvecklats av stenkonservator Cecilia Strömer i samarbete med en Tidaholmsfirma. Idén kom från Lars Andersson, som inte var nöjd med de plåthylsor som tidigare användes för att skydda stenarna. De vibrerar när det blåser och skadar gravvården.

– Min tanke var att när vi nu lagt så mycket pengar och arbete på att renovera stenarna, så måste vi se till att de dröjer länge till nästa tillfälle då de behöver åtgärdas.

LIVFULLA STENAR

Han öppnar förseglingen av kardborrband och lyfter av kapellet från en tredelad, nyrenoverad gravvård alldeles intill den vitmenade kyrkan. Fram träder gravstenarna med snirkliga och hoppande bokstäver som numera framträder fullt läsbara mot den kringliggande ljusa sandstenen. Alla "s" är vända bak och fram, som om ett barn plitat ner texten. Gravstenarna är väldigt vackra och sällsamt livfulla.

Lars Andersson håller fram kapellet. Under det yttre skyddslagret finns ett tjockt lager med vävda kanaler som gör att luften kan cirkulera så att stenen inte vittrar sönder av fukt eller angräns av svamp och mossor.

– Vi lägger på kapellen ungefär vid allhelgona när det varit uppehåll en tid så att stenarna är torra. Sen får de sitta kvar till dess att snön försvunnit och det börjat torka upp om våren.

KOLL PÅ MIKROKLIMATET

För att vara på den säkra sidan kommer Cecilia Strömer med jämna mellanrum och mäter fukthalt och klimat under kapellen.

Det är hon som ansvarat för renoveringen av stenarna. Det arbetet tog några månader och var klart i augusti förra året. Förarbetet i form av en kulturinventering påbörjades några år tidigare av förvaltningen tillsammans med stiftet, länsstyrelsen

och personal från läns museet.

När man genomför ett sådant här projekt är det viktigt att följa upp med information till allmänheten, menar Lars Andersson.

– När allt var klart bjöd vi in till en kyrkogårdsvandring där stenkonservatorn fick berätta om arbetet hon utfört och andra om stenarnas historia.

UPPSKATTAD INSATS

Reaktionerna har uteslutande varit positiva. Lokalpressen har gjort reportage och besökare tycker att det är bra att förvaltningen tar ansvar för de gamla stenarna. Skyddskapellen har ingen klagat på.

– Det är till och med så att kapellen gjort besökarna nyfikna. Nu kanske de lägger märke till gravarna som de annars bara skulle gått förbi, säger Lars Andersson.

Förvaltningen planerar att sätta upp skyltar intill kulturminnesgravarna.

– Vi har ju så mycket intressant att berätta. Och det har blivit populärt att söka sin historia. Snart har vi kanske fler sådana besökare på våra kyrkogårdar än

de traditionella som kommer för att sätta blommor.

Längre bort hägrar större visioner.

– Tänk om vi kunde sätta upp QR-koder och med hjälp av dem erbjuda kulturvandringar på våra kyrkogårdar. Skulle inte det vara bra?

IDÉSPRUTA MED ASSISTANS

Lars Andersson är full av idéer och tankar om hur man kan utveckla och ta vara på de kulturella värden som finns på kyrkogårdarna. Till sin hjälp har han en liten, men naggande god skara medarbetare.

Just som Kyrkogården tackar för besöket knackar det på dörren till kyrkogårdsförvaltningens lokaler. Det är säsongsarbetarna som kommer för att vara med på veckofikan.

– De kommer varje vecka året om, säger Lars Andersson. Veckofikan vill ingen missa!

TEXT OCH FOTO: JOHAN NILSSON

Kapellens insida är klädd med en kraftig väv med stora maskor som gör att luft kan cirkulera under skyddet och hålla stenens yta torr.

De traditionella plåtskyddena skaver och orsakar skador på gravvårdarna när det blåser.

